

Realisatie crematorium Respectrum Zwolle-Kranenburg

Toetsing initiatief aan ladder duurzame
verstedelijking

Opdrachtgever: Respectrum B.V.

Rotterdam, 25 januari 2019

Realisatie crematorium Respectrum Zwolle-Kranenburg

Toetsing initiatief aan ladder duurzame verstedelijking

Opdrachtgever: Respectrum B.V.

Wilbert Kroesen
Erik van Ossenbruggen

Rotterdam, 25 januari 2019

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
1.1	Centrale vraagstelling	7
1.2	Beoogde locatie en bestemmingsplan	7
1.3	Leeswijzer	10
2	Behoeftte crematoria verzorgingsgebied	11
2.1	Trends in de uitvaartbranche	11
2.2	Afbakening verzorgingsgebied	13
2.3	Kwantitatieve behoefte crematoria 2017, 2023 en 2028	13
2.4	Harde planvoorraad crematoria wijdere omtrek	17
3	Ligging en kwaliteit crematoria	19
3.1	Ligging van crematoria in wijdere omtrek	19
3.2	Kwaliteitsbeoordeling crematorium Zwolle	20
4	Alternatieve locaties en ruimtelijke aspecten	25
4.1	Afweging alternatieve locaties	25
4.2	Ruimtelijke aspecten tweede crematorium Kranenburg	27
5	Conclusies	30

1 Inleiding

Respectrum overweegt om een nieuw crematorium te gaan openen in Zwolle. Op verzoek van de gemeente Zwolle heeft Respectrum aan Ecorys opdracht gegeven om dit voornemen te toetsen aan de vereisten van de ladder voor duurzame verstedelijking, in het kader van te volgen overheidsprocedures.

1.1 Centrale vraagstelling

In dit rapport wordt het voornemen van Respectrum om een nieuw crematorium te openen op de locatie Kranenburg, dichtbij het reeds bestaande crematorium van Monuta, getoetst aan de vereisten van de ladder voor stedelijke verduurzaming. Dit voornemen is de nieuwe stedelijke ontwikkeling. De centrale vraagstelling van het onderzoek luidt:

is er voldoende behoefte in het verzorgingsgebied Zwolle om een tweede crematorium mogelijk te gaan maken en kan het tweede crematorium tot effecten leiden, die in strijd met een goede ruimtelijke ordening zullen zijn?

Binnen deze toetsing zullen de volgende onderzoeksaspecten belicht worden:

- De 'behoefte' of marktruimte voor crematoria in het verzorgingsgebied Zwolle, waarbij de behoefte nu, over 5 jaar en over 10 jaar wordt vergeleken;
- De kwaliteit en omvang van de concurrerende crematoria in de wijdere omgeving;
- De geschiktheid de voorgenomen locatie, vergeleken met andere locaties die op korte termijn binnen het bestaand stedelijk gebied van Zwolle benut zouden kunnen worden voor de vestiging van een nieuw crematorium.
- De ruimtelijke effecten van de opening van het tweede crematorium in Zwolle op de beoogde locatie: kunnen deze in strijd met een goede ruimtelijke ordening zijn?

De behandeling van het derde aspect is noodzakelijk, omdat de voorgenomen locatie buiten bestaand stedelijk gebied ligt. De handreiking voor de ladder duurzame verstedelijking schrijft in dit geval voor, dat binnen het bestaand stedelijk gebied andere locaties worden overwogen.

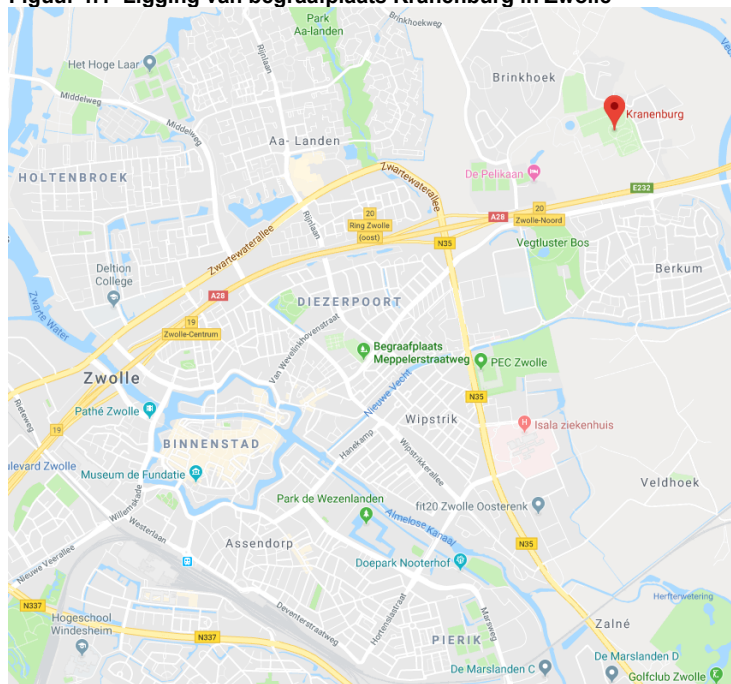
Respectrum heeft eerder door het bureau Responsum, een in crematoria gespecialiseerd onderzoeks- en adviesbureau, een distributieplanologisch onderzoek laten uitvoeren.¹ De gegevens van het onderzoek zijn in dit rapport verwerkt.

1.2 Beoogde locatie en bestemmingsplan

Het landgoed Kranenburg, gelegen aan de noordoostelijke rand van het stedelijk gebied van Zwolle (figuur 1.1), is in 1933 aangelegd naar een ontwerp van Louis Copijn. Het complex omvat onder meer enkele begraafplaatsen, mede gericht op specifieke doelgroepen. Zo zijn er een Chinese en een islamitische begraafplaats en is er een bovengronds galerijgraf.

¹ Responsum (2018): "Onderzoek naar de vestiging van een 2de crematorium in Zwolle", versie 14 februari 2018.

Figuur 1.1 Ligging van begraafplaats Kranenburg in Zwolle

Bron: Google Maps (2018).

Sinds 1984 is op Kranenburg ook een crematorium gevestigd. De opdracht tot het bouwen van het crematorium werd gegeven door Monuta en de Facultatieve Groep. Het crematorium heeft de volgende onderdelen: ontvangtkamer en familiekamer, aula met 150 zitplaatsen en foyer voor 175 personen. Buiten ligt een urnentuin en er zijn twee strooivelden. Daarnaast is er een uitvaart-centrum van Monuta en Yarden.

Figuur 1.2 Verbeelding bestemmingsplan Kranenburg

Bron: Ruimtelijkeplannen.nl (2018), bewerking door Ecorys.

Figuur 1.2 geeft de verbeelding (plankaart) van het bestemmingsplan Kranenburg uit 2009 weer. Respectrum oriënteert zich op de locatie die rood is omlijnd. De locatie valt volledig binnen het op de verbeelding bruin gekleurde gebied. Dit gebied heeft de bestemming 'Maatschappelijke doeleinden – Begraafplaats'. Deze bestemming maakt onder meer begraafplaats, crematorium en uitvaartcentrum mogelijk.

Aan de zuidzijde is binnen het rood omkaderde deelgebied door Ecorys een rood gestreepte strook gelegd van 100 meter langs de snelweg A32. Binnen deze strook mag niet worden gebouwd. Vanaf 30 meter vanaf de snelweg mogen wel weg- en parkeerplaatsen worden aangelegd. Indien dit nodig zou zijn, wil Respectrum hier weg- en parkeerplaatsen kunnen aanleggen. Ook andere bestemmingen zijn echter denkbaar, zoals bijvoorbeeld strooiveld. Momenteel beschikt geheel Kranenburg over circa 200 parkeerplaatsen, als gezamenlijke voorziening. Respectrum heeft aangeboden om mee te gaan betalen aan de gezamenlijke voorzieningen.

Op het noordelijke deel van het terrein wil Respectrum het nieuwe crematorium gaan realiseren. Dit terreindeel is circa 11.400 m² groot. Regel 6.2.1.e van het bestemmingsplan laat voor een crematorium een bouwhoogte van maximaal 8 meter toe. Bij deze bouwhoogte kunnen in principe 2 bouwlagen kunnen worden gerealiseerd. Respectrum is echter voornemens om een crematorium van circa 1.600 m² bruto vloeroppervlakte te gaan realiseren, geheel op begane grond. Het bruto vloeroppervlakte wordt daarmee gelijk aan de bebouwingsoppervlakte. Om het gebouw zo vriendelijk en licht mogelijk te maken, wordt overwogen om een flink deel van het toekomstig gebouw vrij hoog uit te voeren.

Het totale op de verbeelding bruin gekleurde gebied is volgens bijlage 3 bij de toelichting op het bestemmingsplan (p. 126-127) in totaal circa 389.760 m² groot. Regel 6.2.1.a laat voor dit gebied tot 5% bebouwing toe, dat wil zeggen ten hoogste 19.488 m². Momenteel zou circa 4.889 m² bebouwing aanwezig zijn, waarvan circa 1.700 m² voor het crematorium en circa 1.900 m² voor het uitvaartcentrum. Daarmee komt de binnenplanse capaciteit uit op een mogelijke toevoeging tot circa 14.599 m² bebouwing. Indien vrijstellingsbepaling 14.1.a door B&W wordt toegepast, kan 1% extra of ten hoogste 23.386 m² bebouwing mogelijk worden gemaakt. Dit zou neerkomen op een toevoegingscapaciteit van maximaal 19.000 m² bebouwing.

De binnenplanse capaciteit is daarom ruimschoots voldoende voor de circa 1.600 m² bebouwing die Respectrum voornemens is te realiseren. Binnen het geldende bestemmingsplan resteert daarna nog ruim voldoende uitbreidingscapaciteit voor andere functies die passen binnen de bestemming, bijvoorbeeld een eventuele uitbreiding van het crematorium van Monuta.

De gronden ten westen en noorden van het door Respectrum beoogde terrein zijn bestemd tot 'bos' (donkergroen) en 'sportdoeleinden' (lichtgroen). De sportterreinen kunnen op termijn mogelijk plaats maken voor ruimte ten dienste van begraafplaats en/of crematorium. De toelichting op het bestemmingsplan voorziet hierbij twee fasen: de eerste in 2020-2030 (noordelijke deel van het sportterrein) en de tweede fase tot 2040/2050 (gedeelte tegen de snelweg A28). Op deze delen van het plangebied kunnen binnen de bestemming passende functies worden geaccommodeerd, zoals bijvoorbeeld een natuurbegraafplaats.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de toekomstige behoefte aan crematoria binnen het Zwolse verzorgingsgebied gekwantificeerd. In hoofdstuk 3 wordt het crematorium van Monuta op Kranenburg vergeleken met de bestaande crematoria in de wijdere omtrek en met de crematoria van Respectrum. Omdat de planlocatie valt buiten het bestaande stedelijke gebied van Zwolle, wordt de beoogde locatie in hoofdstuk 4 met eventuele alternatieve locaties vergeleken. Ook wordt overwogen of de ruimtelijke effecten van het tweede crematorium op Kranenburg in strijd kan zijn met een goede ruimtelijke ordening. In hoofdstuk 5 worden de centrale onderzoeksvraag beantwoord.

2 Behoeft crematoria verzorgingsgebied

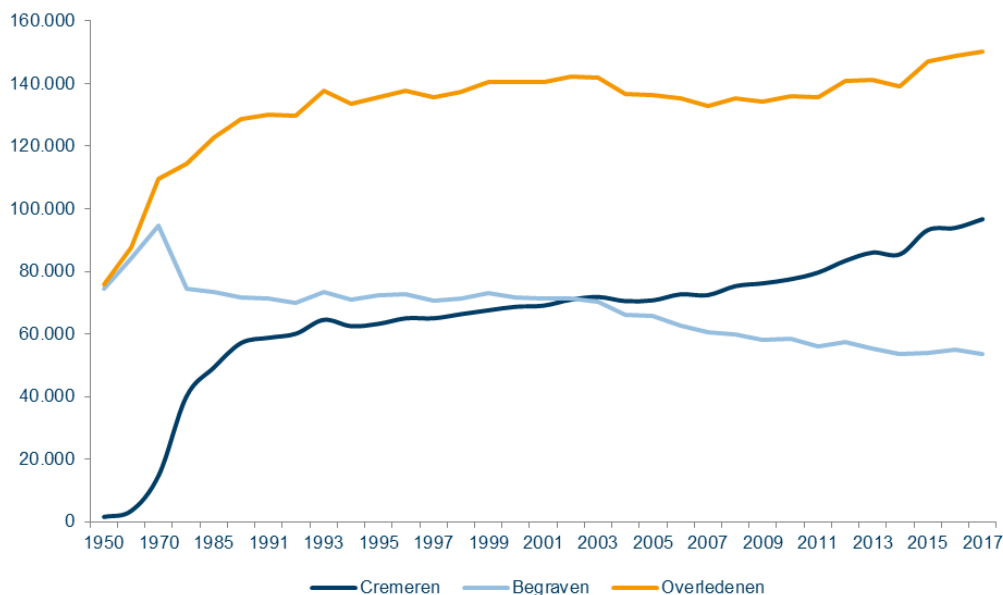
De behoefte aan een nieuwe stedelijke voorziening (i.c. het tweede crematorium op Kranenburg) mag volgens de Raad van State niet worden onderbouwd met beleidsambities, maar vergt, voor zo ver mogelijk, een concrete – cijfermatige – onderbouwing. In dit hoofdstuk wordt deze behoefte onderbouwd.

Voor de bestuurlijke besluitvorming is het relevant om het belang van crematies binnen het uitvaartwezen te kennen. Daarom schetst paragraaf 2.1 trends in de uitvaartbranche, met specifieke aandacht voor de crematoria. Daarna wordt in paragraaf 2.2 het verzorgingsgebied voor crematoria in de omgeving van Zwolle afgebakend. In paragraaf 2.3 wordt de toekomstige vraag naar crematies en daaruit resulterende behoefte aan een aantal crematoria in het verzorgingsgebied geraamd. In paragraaf 2.4 wordt nagegaan of deze behoefte moet worden verminderd voor de harde planvoorraad aan nieuwe crematoria binnen het verzorgingsgebied.

2.1 Trends in de uitvaartbranche

Cremeren heeft de afgelopen decennia in Nederland een grote inhaalslag gemaakt op begraven, historisch gezien de belangrijkste manier van uitvaartverzorging in ons land. De eerste crematies vonden plaats in de jaren '10 en '20 van de vorige eeuw, maar het zou nog tot de jaren '50 duren tot cremeren wettelijk legaal werd gemaakt in de Wet op de Lijkbezorging. Figuur 2.1 toont de ontwikkeling van het aantal overledenen, uitgesplitst in crematies en begraven in Nederland tot en met 2017. Het aantal overledenen vertoont een stijgende trend: dit hangt samen met de eerdere groei en geleidelijke vergrijzing van de bevolking.

Figuur 2.1 Aantal crematies, begravenissen en overledenen per jaar in Nederland, 1950-2017

Bron: CBS (2018), Landelijke Vereniging van Crematoria (2018), bewerking Ecorys

Uit figuur 2.1 blijkt verder, na een stormachtige groei in de jaren '50-'80, dat het belang van het cremeren in Nederland binnen het totale aantal uitvaarten gestaag is blijven doorgroeien. Enige jaren na de eeuwwisseling werd een kantelpunt bereikt: het aantal crematies ging het aantal

begravenissen overtreffen. De afgelopen twintig jaar nam het zogenaamde crematiepercentage met 1 à 2 procent per jaar toe. In 2018 hadden 65,1% van de uitvaarten betrekking op crematie.

Er is een aantal redenen te noemen voor de groei van het aantal crematies en de daling van het aantal begravenissen. Ten eerste wordt cremeren vanuit sociaal-cultureel oogpunt in toenemende mate geaccepteerd – het afnemende kerkelijk landschap in Nederland hangt hier mee samen. Bovendien wordt begraven steeds duurder: het aantal lege grafplaatsen wordt schaarser en veel gemeenten zien de onderhoudskosten van begraafplaatsen toenemen.

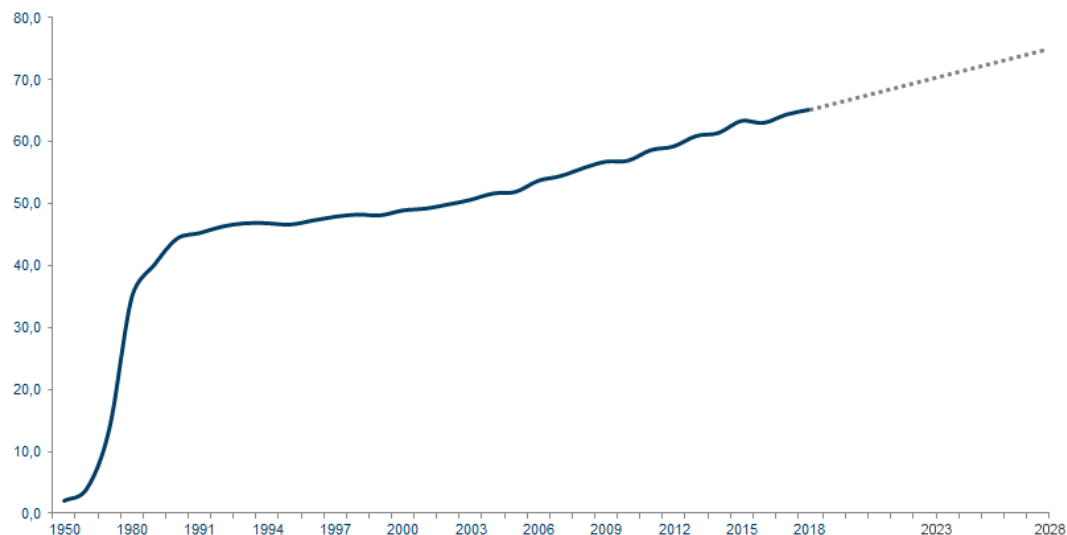
Opening natuurbegraafplaats de Polberg, Wapenveld

De natuurbegraafplaatsen zijn in opkomst. Voor een natuurbegraafplaats is 25 tot 30 hectare nodig, waarbij al snel 5 tot 7,5 hectare bomen in het bos moet worden gekapt om voldoende open ruimte te maken. In het verzorgingsgebied van de crematoria op Kranenburg komt een natuurbegraafplaats op landgoed de Polberg in Wapenveld, gemeente Heerde (28 hectare). Uit de Uitvaartbranche Monitor blijkt dat het natuurbegraven een zeer kleine fractie uitmaakt van het totaal aantal uitvaarten. In 2015 werd de vraag op zo'n 300 graven per jaar geraamd. Dit was ongeveer 0,2% van het totaal van 148.997 overledenen in dat jaar.

Gezien het kleine aandeel van het natuurbegraven, zal met de opening van de natuurbegraafplaats op landgoed de Polberg de behoefte aan natuurbegraven in het verzorgingsgebied voldoende worden bediend. Een tweede natuurbegraafplaats, bijvoorbeeld op het landgoed Kranenburg, zal te veel van de markt vragen in dit opzicht.

De afname van het aantal begravenissen zal in beperkte mate worden gedempt door de groei van het aantal natuurbegravenissen. De groei van het aantal uitvaarten die in de komende jaren wordt verwacht, is echter zo groot dat de ontwikkeling van het aantal crematies vrijwel niet zal worden beïnvloed door de toename van het aantal natuurbegravenissen. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) voorspelt dat het aantal overledenen, door de vergrijzing, zal blijven stijgen: circa 160.000 in 2023 (+ 6%), 170.068 in 2028 (+ 13%) en voor 2050 204.787 (+ 36%).

Figuur 2.2 Ontwikkeling crematiepercentage in Nederland 1950-2018, met trendlijn naar 2028

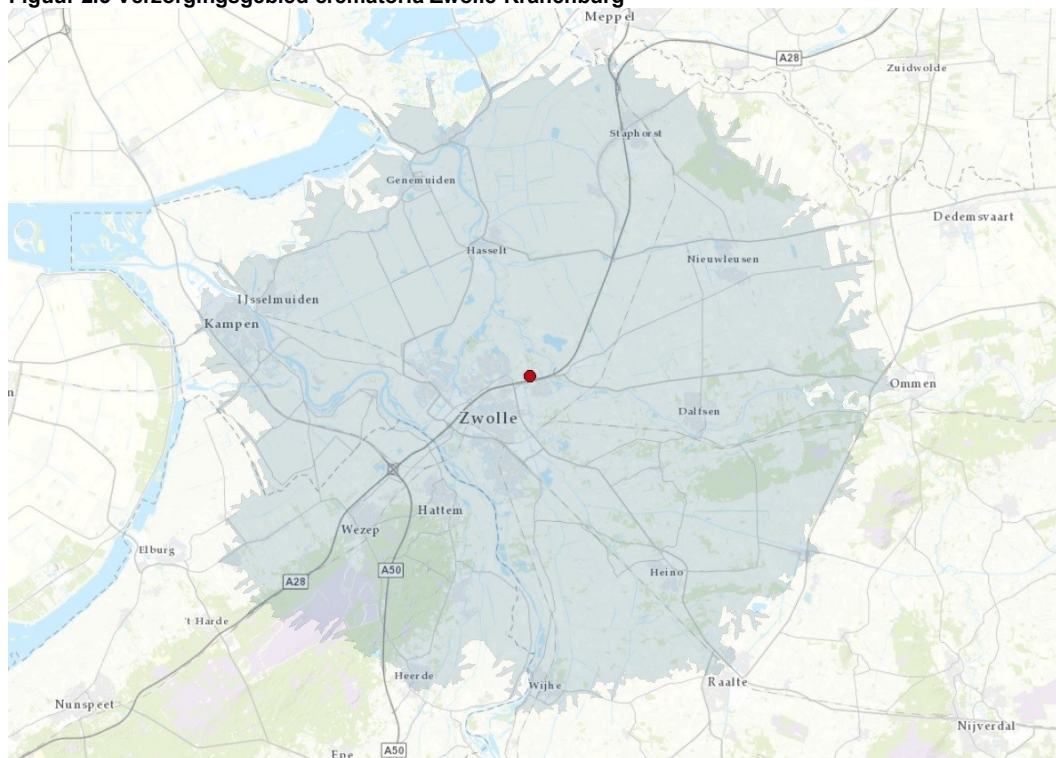
Bron: CBS (2018), LVC (2018), bewerking Ecorys

Als het crematiepercentage in de komende 10 jaar dezelfde ontwikkeling blijft volgen als in de afgelopen 10 jaar, dan zal over 5 jaar (2023) naar schatting 69,5% van de uitvaarten een crematie betreffen en circa 74,4% over 10 jaar (2028). Figuur 2.2 geeft de trendlijn voor de toekomst aan.

2.2 Afbakening verzorgingsgebied

In dit rapport worden de volgende gemeenten tot het verzorgingsgebied voor crematoria in de gemeente Zwolle gerekend: Dalfsen, Hattem, Heerde, Kampen, Oldebroek, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Zwolle en Zwartewaterland. Dit komt overeen met een vogelvluchtafstand van circa 10 kilometer, vanaf de locatie Kranenburg. Deze afbakening is gebaseerd op een richtlijn van de Landelijke Vereniging van Crematoria (LVC), die buiten de Randstad uitgaat van een actieradius van circa 10 kilometer vogelvlucht. De uitvaartverzekeraars houden, voor de bediening van uitvaarten in het algemeen, een wat verder reikende vogelvluchtafstand van circa 15 km aan.

Figuur 2.3 Verzorgingsgebied crematoria Zwolle-Kranenburg

Bron: Ecorys (2018)

In figuur 2.3 is een afstand van 20 kilometer over de weg gebruikt om het verzorgingsgebied vast te stellen. Bestaat en ontstaat er in de komende jaren binnen dit verzorgingsgebied voldoende behoefte om een tweede crematorium in de gemeente Zwolle mogelijk te maken?

2.3 Kwantitatieve behoefte crematoria 2017, 2023 en 2028

In deze paragraaf wordt 5 jaar en 10 jaar vooruit gekeken, zoals gebruikelijk is bij toetsingen van initiatieven aan de ladder voor duurzame verstedelijking.

Aantal overledenen in 2017 en prognose voor 2023 en 2028

In de derde en vierde kolom van tabel 2.1 is de prognose van het aantal overledenen per gemeente voor de jaren 2023 en 2028 aangegeven. Deze prognoses zijn afgeleid uit de 'Regionale prognose 2016-2040 bevolkingsontwikkeling' van het CBS en het PBL. Het aantal overledenen in 2017 is overgenomen uit de wijk- en buurtstatistiek van het CBS.

Tabel 2.1 Overledenen per gemeente in 2017 en prognose overledenen per gemeente in 2023 en 2028

Gemeente	Overledenen	Prognose	Prognose
	2017	overledenen 2023	overledenen 2028
Dalfsen	252	251	268
Hatterem	94	118	127
Heerde	200	224	240
Kampen	358	414	443
Oldebroek	188	170	182
Olst-Wijhe	186	183	196
Raalte	344	353	378
Staphorst	146	125	134
Zwartewaterland	139	181	193
Zwolle	977	1.049	1.123
Verzorgingsgebied	2.884	3.067	3.284

Bron: CBS (2018), CBS/PBL (2016), bewerking Ecorys

Verzorging uitvaarten in verzorgingsgebied en toestroom van elders

Het is onbekend welk deel van de overledenen in een gemeente waar wordt gecremeerd. Over het algemeen wordt aangenomen dat 80-85% van de uitvaarten in de eigen streek wordt verzorgd (het oriëntatiepercentage) en dat daarmee 15-20% verder weg wordt verzorgd, bijvoorbeeld in het buitenland, in crematoria buiten de eigen streek (bijvoorbeeld als men dichtbij lang moet wachten) of op begraafplaatsen elders (bijvoorbeeld in familiegraven). Daarnaast wordt meestal uitgegaan van een toestroom van circa 10% van het aantal uitvaarten van de streek, zoals vanuit het buitenland.² De regionale servicegraad³ kan dan uitkomen op circa 95%, indien de kwaliteit van het uitvaartwezen op sterkte is.

Tabel 2.2 Werkelijk aantal uitvaarten en haalbaar aantal uitvaarten in verzorgingsgebied

	2018	2023	2028
Overledenen verzorgingsgebied	2.884	3.067	3.284
Oriëntatie uitvaarten op Zwolle	80%	85%	85%
Uitvaarten in Zwolle vanuit verzorgingsg.	2.307	2.607	2.791
Toestroom uitvaarten van elders	10%	10%	10%
Toestroom uitvaarten van elders	256	290	310
Totaal uitvaarten in Zwolle	2.564	2.896	3.102
<i>Regionale servicegraad</i>	89%	94%	94%

Bron: Landelijke Vereniging Crematoria (2018), bewerking Ecorys

In tabel 2.2 is er van uitgegaan dat het oriëntatiepercentage binnen het verzorgingsgebied op dit moment op circa 80% van de overledenen ligt en in de toekomst, na de opening van de natuur-begraafplaats op landgoed de Polberg en van het tweede crematorium op landgoed Kranenburg, na de doorvoering van eventuele verdere verbeteringen van het uitvaartwezen, naar circa 85% zal evolueren. Daarnaast zal 10% van de uitvaarten die in het verzorgingsgebied worden bediend van buiten dit gebied blijven toestromen. In tabel 2.2 wordt met de servicegraad een controleberekening uitgevoerd: uiteindelijk zal er sprake zijn van bijna 95% servicegraad binnen het verzorgingsgebied.

Regionaal crematiepercentage 2017

Binnen het verzorgingsgebied is één crematorium, namelijk het crematorium in Zwolle (paragraaf 3.1). Er zijn geen andere harde plannen voor nieuwe crematoria in het verzorgingsgebied, dan het tweede crematorium op Kranenburg (paragraaf 2.4). Bij de Landelijke Vereniging Crematoria is

² Volgens de Landelijke Vereniging Crematoria komt gemiddeld 1,3% van de crematies uit het buitenland.

³ Regionale servicegraad = verhouding aantal uitvaarten en aantal overledenen in een verzorgingsgebied.

opgevraagd hoeveel crematies door het bestaande crematorium op Kranenburg in het jaar 2017 zijn verzorgd, te weten: 1.152 crematies.

Tabel 2.3 Crematies in 2017 en haalbaar aantal crematies in 2023 en 2027

	2018	2023	2028
Totaal uitvaarten in verzorgingsgebied	2.564	2.896	3.102
Regionaal crematiepercentage	45%	68%	71%
(Haalbaar) aantal crematies in Zwolle	1.152	1.969	2.202

Bron: Landelijke Vereniging Crematoria (2018), bewerking Ecorys

Het aantal crematies in 2017 in Zwolle is vervolgens gedeeld door het in tabel 2.2 berekende aantal uitvaarten, dat in dat jaar in het verzorgingsgebied is verzorgd (2.564). Het crematiepercentage komt daarmee uit op bijna 45%. De gemeenten hebben geen inzicht op het percentage van overledenen die zich laten cremieren. Om het regionaal crematiepercentage toch te kunnen benaderen, heeft het bureau Kybys in opdracht van de gemeente Zwolle recent de gemeenten in het verzorgingsgebied gebeld en (waar mogelijk) een crematiepercentage laten noemen. Kybys kwam zo voor 2018 tot een regionaal crematiepercentage van circa 49% voor het verzorgingsgebied. Dus iets hoger dan het percentage dat in tabel 2.3 voor het jaar 2017 is afgeleid.

Groeitempo nationaal crematiepercentage 2023 en 2028

Om het nationale crematiepercentage voor 2023 en 2029 te kunnen voorspellen, heeft Ecorys de lineaire groeitrend over de ontwikkeling van het nationale crematiepercentage over de periode 1990-2017 uitgerekend (te weten: $Y = 0,9917X + 54,575$, waarbij X is het aantal uitvaarten). Deze trendmatige groei, op basis van een lange reeks, is betrouwbaar voor voorspellingen. Daarmee kan uitgegaan worden van een nationaal crematiepercentage van 69,5% voor 2023 en 74,4% voor 2028. Dit is een toename met 0,9% per jaar voor de periode 2018-2028.

Regionaal crematiepercentage 2023 en 2028

Het regionaal crematiepercentage ligt een stuk lager dan het nationale crematiepercentage. Verklarend is met name de christelijke signatuur van delen van de bevolking van het verzorgingsgebied. Verwacht kan worden dat de bedenkingen tegen crematie in de komende jaren in dit gebied zullen verminderen, onder meer vanwege doorzettende secularisatie, waardoor een inhaaleffect zal gaan optreden voor het regionaal crematiepercentage.

De toename van het crematiepercentage in dit verzorgingsgebied in de periode 2018-2028 zal door dit inhaaleffect sterker zijn dan landelijk. Omdat verwacht mag worden dat de verbetering van het crematoriumaanbod in Zwolle tot onmiddellijke verhoging van het regionaal crematiepercentage zal leiden, is voor 2023 uitgegaan van circa 68%. Het regionale crematiepercentage zal in de komende 10 jaar echter lager blijven dan het nationale crematiepercentage. Het bureau Responsum (2018, p. 19) kwam eerder tot dezelfde regionale crematiepercentages voor de jaren 2023 en 2028.

Naar een haalbaar aantal crematoria in de gemeente Zwolle

In de tabellen 2.4 en 2.5 is met behulp van twee methoden geraamd hoeveel crematoria er in Zwolle in de komende 10 jaar haalbaar zijn, met als uitgangspunt de uitkomsten van tabel 2.3.

Tabel 2.4 Marktbehoefte aantal crematoria in Zwolle in 2017, 2023 en 2028

	2017	2023	2028
Totaal crematies Zwolle	1.152	1.969	2.202
Gemiddelde crematies per crematorium	1.050	1.050	1.050
Marktbehoefte aantal crematoria	1,1 x	1,9 x	2,1 x

Bron: Landelijke Vereniging Crematoria (2018), bewerking Ecorys

In tabel 2.4 is gerekend met de eerste methode: het gemiddeld aantal crematies per crematorium in ons land. Dit gemiddelde is als normatief kencijfer voor de toekomst gehanteerd en is gebaseerd op de Landelijke Vereniging Crematoria.⁴ Het aantal crematoria in ons land stijgt. Medio 2018 waren er 98 crematoria; in 2017 92 crematoria en in 2016 86 crematoria. Het aantal crematoria stijgt sneller dan het aantal crematies. Daarom vertoonde het gemiddeld aantal crematies per crematorium een kleine daling van 0,33% per jaar. In 2007 verzorgden de 65 crematoria nog 1.114 crematies.

De branche verwacht dat de toename van het aantal crematoria in de komende 10 jaren groter zal blijven dan de toename van het aantal crematies. Het gemiddeld aantal crematies per crematorium kan bijvoorbeeld met het historische gemiddelde van 0,33% per jaar blijven dalen. Door de marktbehoefteberekening te baseren op het (hoge) gemiddeld aantal crematies per crematorium in 2017 wordt de marktbehoefte aan crematoria in het verzorgingsgebied Zwolle enigszins onderschat.

Tabel 2.5 Technische behoefte aantal crematoria in Zwolle in 2017, 2023 en 2028

	2017	2023	2028
Totaal crematies Zwolle	1.152	1.969	2.202
Redelijke benuttingsgraad	1.225	1.225	1.225
Technische behoefte aantal crematoria	0,9 x	1,6 x	1,8 x

Bron: Kybys (2019), bewerking Ecorys

Er bestaat verschil in de omvang van de crematoria onderling. Dit verschil in omvang vertaalt zich in een verschil in capaciteit. De tweede methode gaat ervan uit dat een crematorium met één oven (het crematorium in Zwolle beschikt over één crematieoven) volgens het bureau Kybys op zo'n 4 crematies per dag kan verzorgen, wat neerkomt op circa 1.225 crematies per jaar.

De *maximale* technische capaciteit van een crematorium met 1 oven en 1 aula/koffiekamer kan, volgens Responsum (2018, p. 11, p. 18), op 5 crematies per dag gesteld worden. Met ongeveer 1,5 uur per crematie is er dan beperkte tijd en beperkte ruimte beschikbaar, om adequaat invulling te geven aan de wensen van de nabestaanden. Diverse crematoria in de omgeving met één crematieoven, zoals die in Lelystad, Diepenveen, Nijverdal, Meppel en ook Zwolle, hebben aangegeven maximaal 4 crematies per dag te kunnen verzorgen.

De optimale kwaliteit wordt niet bepaald door de technische ovencapaciteit, maar door het samenspel van de wensen van cliënten, de ruimte en routing in het gebouw (aula, koffiekamers) en voldoende wisseltijd. Hoewel Responsum daarom uitgaat van een *optimale* technische capaciteit van circa 3 crematies per dag⁵, is in tabel 2.5 gerekend met de indicatie voor de technische benutting van de capaciteiten van circa 4 crematies per dag per oven. Bij 3 crematies per dag kunnen nabestaanden met gemiddeld 2 uur per crematie adequaat vormgeven aan hun wensen en verlangens over de crematie. Tussen aankomst en vertrek zit dan 2 uur, bij reguliere bezoektijden van 10.00 tot 12.00 uur en van 13.00 tot 17.00 uur. Bij 4 crematies per dag kan een bepaalde spanning ontstaan in de kwaliteit van de dienstverlening naar de nabestaanden toe.

Er bestaat een sterk verschil in het aantal crematies over de diverse maanden van het jaar. In de maanden januari en februari en in eventuele hitteperiodes overlijden meer mensen per dag. In de wintermaanden is er 40% meer vraag naar crematies dan in de zomermaanden. In de drukke tijden moet de technische capaciteit ook voldoende zijn.

⁴ LVC (2018): "Crematieaantallen Nederland 2017", versie 20 september 2018.

⁵ Andere marktonderzoekers leiden een technisch maximum af op grond van 60-70% benutting van de ovencapaciteit.

Daarom is het niet zo, dat een technische capaciteit van 4 tot 5 crematies per dag altijd zou volstaan. Voor een drukke wintermaand is één crematorium dan snel te weinig. Daarbij geldt, dat veel crematoria op zon- en feestdagen zijn gesloten. De uitkomst van de marktbehoefte (tabel 2.4) kan daarom beter als uitgangspunt voor de besluitvorming worden genomen, dan die van de technische behoefte (tabel 2.5).

Bovendien is het bij distributieplanologisch onderzoek gebruik om bij de behoefteberekeningen gebruik te maken van een normatieve productiviteit die is gebaseerd op de gemiddelde productiviteit per vestiging en niet op een graad van de technische capaciteit per vestiging.

[De laatste regel van tabel 2.4 geeft daarom het beste aan hoeveel crematoria in de toekomst mogelijk zijn in de gemeente Zwolle. Daarmee kan worden geconcludeerd dat in de komende 10 jaar de behoefte aan crematoria zo zal ontwikkelen, dat er voldoende behoefte voor een tweede crematorium in Zwolle zal ontstaan.](#)

De laatste regel van tabel 2.5 suggereert echter dat het, technisch gesproken, niet is uitgesloten dat de verwachte toename van de behoefte opgevangen kan worden op een andere wijze dan met de opening van een tweede crematorium. Bijvoorbeeld: door het bestaande crematorium uit te rusten met een tweede crematieoven. Onvermijdelijk sluipt het kwaliteitselement dan in de beoordeling. In het volgende hoofdstuk wordt op het kwaliteitselement ingegaan.

2.4 Harde planvoorraad crematoria wijdere omtrek

Bij de toetsing van de behoefte aan crematoria in het kader van een toetsing aan de vereisten van de ladder voor duurzame verstedelijking, dient de kwantitatieve marktbehoefte zoals berekend in tabel 2.4 te worden verminderd met de harde planvoorraad in het verzorgingsgebied van de voorgenomen stedelijke ontwikkeling. De harde planvoorraad is, in deze context, de extra oppervlakte aan crematoria (nieuwbouw, uitbreiding) die volgens het geldende bestemmingsplan ter plaatse mogelijk is gemaakt, maar nog niet is aangewend.

[Harde planvoorraad crematoria gemeente Zwolle](#)

In paragraaf 1.2 is reeds geconstateerd dat het bestemmingsplan te Kranenburg ruimte biedt voor extra bebouwing: er is nog mogelijkheid tot 19.488 m² aan extra bebouwing (of 23.385 m² in het geval dat vrijstelling wordt verleend tot vergroting van het bebouwingspercentage naar 6%).

[Harde planvoorraad overige gemeenten verzorgingsgebied](#)

Bestaat er harde planvoorraad voor nieuwe crematorium-oppervlakte in de andere gemeenten binnen het verzorgingsgebied (figuur 2.3)? Om deze vraag te beantwoorden, heeft Ecorys contact opgenomen met 13 gemeenten, te weten: Dalfsen, Dronten, Elburg, Hattem, Heerde, Kampen, Noordoostpolder, Oldebroek, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland en Zwartewaterland. De kring rond het nieuwe crematorium in Zwolle is daarmee voor dit aspect wat ruimer getrokken. De gemeenten Dronten, Elburg, Noordoostpolder en Steenwijkerland vallen immers buiten het verzorgingsgebied binnen 20 kilometer.

Deze ronde leerde dat er geen sprake is van harde planvoorraad, in dit opzicht. Voor twee gemeenten dient daarbij een aantekening geplaatst te worden.

De gemeenteraad van *Steenwijkerland* heeft geen instemming verleend aan een voorstel om door Respectrum een crematorium te laten realiseren in het ontwikkelingsgebied Eeserwold aan de A32 bij Steenwijk, omdat men het niet eens was met de ruimtelijke procedure die gevolgd zou worden,

te weten de coördinatie-regeling. In de gemeente *Noordoostpolder* werd overwogen om een crematorium te vestigen in de voormalige rooms-katholieke kerk in Luttelgeest. Vanwege weerstand van omwonenden zagen de initiatiefnemers er in 2016 van af om het plan door te zetten.

Respectrum wil de harde planvoorraad aan nieuwe crematoriumoppervlakte in de gemeente Zwolle aanwenden om haar nieuwe vestiging in Kranenburg te openen. Daarom hoeft de marktbehoefte aan nieuwe crematoria, zoals berekend in tabel 2.4, niet te worden verminderd met een harde planvoorraad.

De kwantitatieve behoefte aan crematoria die in de komende 5 tot 10 jaren ontstaat, is voldoende om de opening van een nieuwe vestiging van Respectrum op Kranenburg mogelijk te maken. Daarmee wordt voldaan aan de eerste trede van de ladder voor duurzame verstedelijking.

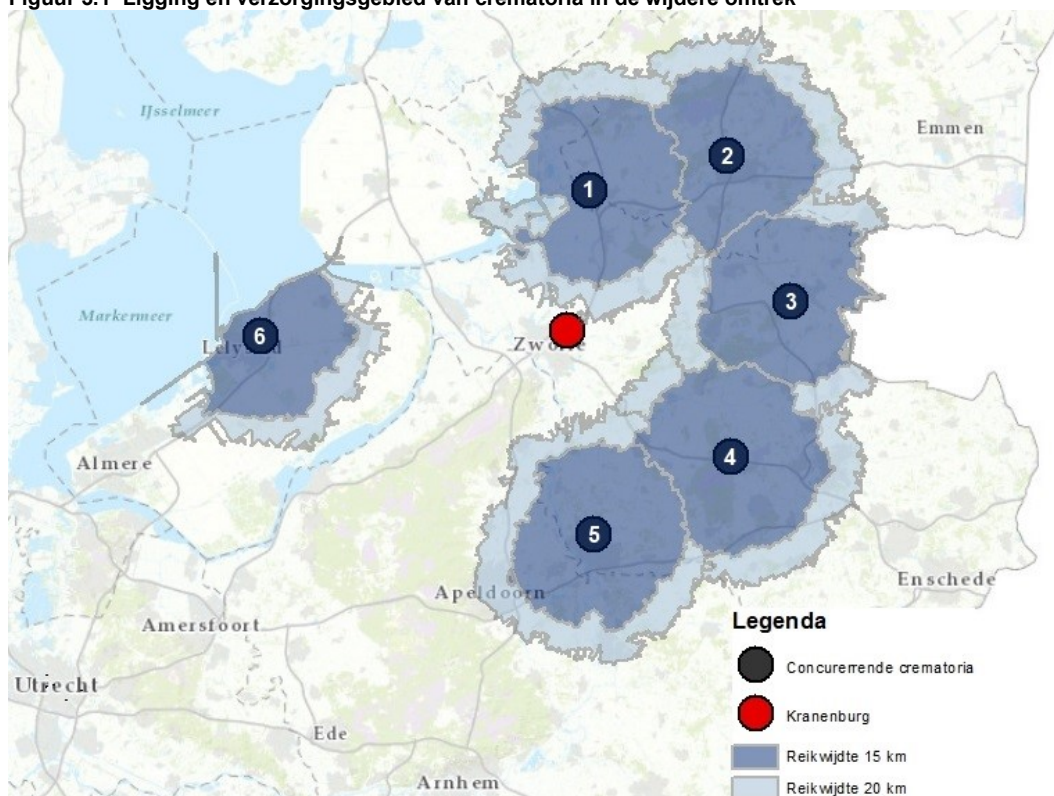
3 Ligging en kwaliteit crematoria

Na de raming van de vraag naar crematies in hoofdstuk 2, staat in dit hoofdstuk de analyse van de ligging en kwaliteit van crematoria in de bredere omgeving centraal. Het huidige en toekomstige aanbod aan crematoria in en rond het verzorgingsgebied wordt daarmee beschreven. Paragraaf 3.1 laat zien wat de spreiding en dienstverlening van bestaande crematoria is. De kwaliteit en omvang van het Zwolse crematorium wordt in paragraaf 3.2 onder de loep gelegd.

3.1 Ligging van crematoria in bredere omgeving

In de bredere omgeving (in de provincies Overijssel, Drenthe en Flevoland) zijn meerdere crematoria aanwezig. In totaal zijn er zes met het huidige crematorium op Kranenburg mogelijk concurrerende crematoria geïdentificeerd (figuur 3.1).

Figuur 3.1 Ligging en verzorgingsgebied van crematoria in de bredere omgeving

Bron: Uitvaartinfotheek (2018), bewerking Ecorys

Uit figuur 3.1 blijkt dat er sprake is van enige overlap tussen het verzorgingsgebied van Kranenburg en de verzorgingsgebieden van de concurrerende crematoria. De grootste overlap is met het crematorium van Meppel (nr. 1). Staphorst e.o. ligt zowel in het verzorgingsgebied van Zwolle als van Meppel. Verder is er geringe overlap met de crematoria van Hardenberg (nr. 3), Nijverdal (nr. 4) en Diepenveen (nr. 5). Er is geen overlap met Fluitenberg (nr. 2) en Lelystad (nr. 6). Aan de zuidwestelijke zijde van het verzorgingsgebied (noordzijde Veluwe) ligt geen crematorium. De geografische actieradius van de crematoria in Zwolle kan hier verder gaan reiken dan 20 kilometer.

3.2 Kwaliteitsbeoordeling crematorium Zwolle

Kwaliteit is een multidimensioneel begrip. In deze paragraaf komen verschillende dimensies van de kwaliteit van de concurrerende crematoria aan de orde.

Kwaliteitsdimensie 1: concurrentieprofiel en beoordeling door consumenten

In tabel 3.2 zijn per concurrerend crematorium enkele kengetallen opgenomen ter vergelijking. Daarbij is, in de zesde kolom, ook opgenomen welk gemiddeld rapportcijfer de consumenten op internet geven aan de diverse crematoria. De Raad van State heeft aangegeven, dat bij de besluitvorming over nieuwe voorzieningen de berekening van de kwantitatieve behoefte geplaatst moet worden naast overwegingen met betrekking tot de kwaliteit van het voorzieningenaanbod.

Tabel 3.1 Kwaliteit en schaal crematoria wijdere omtrek en vergelijking met crematoria Respectrum

Crematorium	Plaats	Afstand per auto	Crematies in 2017	Capaciteit bezoekers	Rapportcijfer	Reviews
Kranenburg	Zwolle	-	1.152	175	6,6	11
Reestborgh (1)	Meppel	24 km	843	250	8,0	2
Zevenberg (2)	Fluitenberg	40 km	197	210	8,0	1
De Lariks (3)	Hardenberg	34 km	301	300	10,0	2
Nijverdal (4)	Nijverdal	35 km	326	300	8,6	3
Steenbrugge (5)	Diepenveen	37 km	1.020	400	8,4	6
Ölandhorst (6)	Lelystad	53 km	871	500	9,2	9
Gemiddeld (tot.)			673	305	8,1	(34)

Bron: Google Maps (2018), LVC (2018), websites crematoria

De crematoria in Nijverdal en Hardenberg zijn vrij recent geopend, namelijk in 2015 en 2016.

In de voorlaatste kolom staat per crematorium een rapportcijfer. Hoewel het aantal beoordelingen per crematorium aan de lage kant is⁶, is toch vrij opvallend dat de gemiddelde score van het bestaande crematorium op Kranenburg achterblijft bij de concurrentie, met 3,3 op een schaal van 1-5, dus met gemiddeld een 6,6. Alle reviews van publieke voorzieningen op internet worden in ons land met gemiddeld 7,5 beoordeeld. Vijf van de zeven crematoria, namelijk die in Meppel, Fluitenberg, Nijverdal, Diepenveen en Lelystad, worden door Yarden geëxploiteerd. Deze onderneming is daarmee de leidende partij in dit deel van het land.

Figuur 3.2 Exterieur en interieur van crematorium Kranenburg

Bron: site crematorium Kranenburg

⁶ Het aantal reviews van alle crematoria in tabel 3.1 is bijzonder laag. De meeste publieke voorzieningen in ons land worden al snel door enkele honderden mensen beoordeeld op internet.

De personen die een hoge beoordeling hebben gegeven over het crematorium in Zwolle, hebben daar een kort commentaar bij geplaatst:

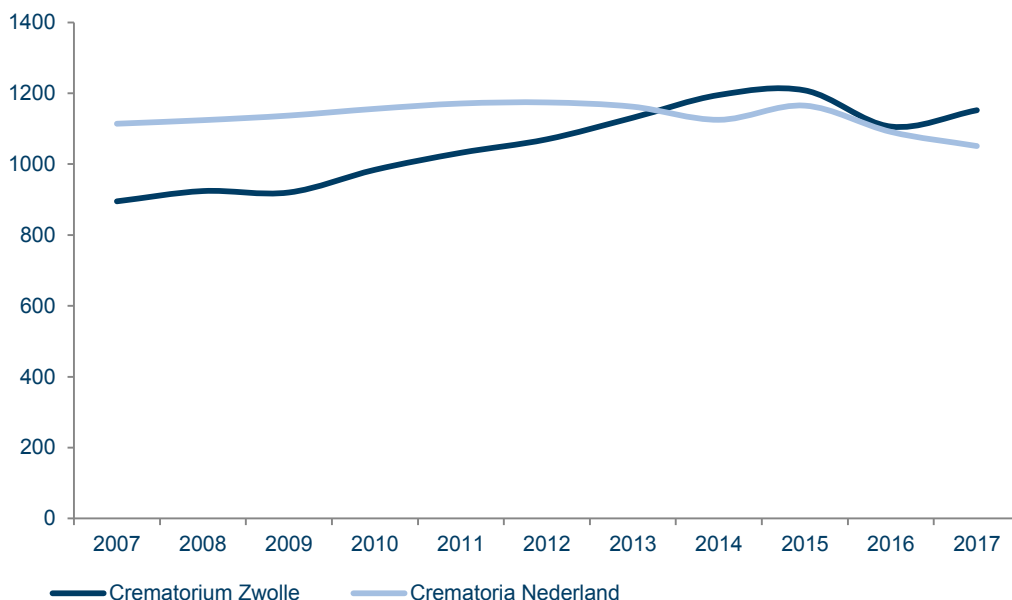
- “Ruime parkeerplek, goede omgeving en alles goed geregeld. Ook al zijn het 5 sterren, liever kom je hier niet.”
- “Beroepsmatige bezoeker. Medewerkers zijn altijd correct, klantgericht, begrip- en tactvol. Fijn om samen te werken.”
- ‘Een crematorium en uitvaartcentrum op het rustieke, voormalige landgoed Kranenburg.’”

Deze bezoekers zijn dik tevreden en geven een 10. Helaas hebben de personen die een lage beoordeling hebben gegeven, geen kort commentaar bij hun beoordeling geplaatst. Hoewel hun beoordeling zo laag is, dat er een gemiddelde van 6,6 uitkomt.

Kwaliteitsdimensie 2: relatief groot aantal crematies per dag in het Zwolse crematorium

Een van de redenen voor de lagere waardering van het Zwolse crematorium kan zijn, dat de bezoekerscapaciteit (vijfde kolom) beperkt is, waardoor een gevoel van drukte kan ontstaan. De ontwikkeling van het aantal crematies in Zwolle (figuur 2.3) laat zien, dat de drukte in de afgelopen 10 jaren gestaag is gestegen in het Zwolse crematorium.

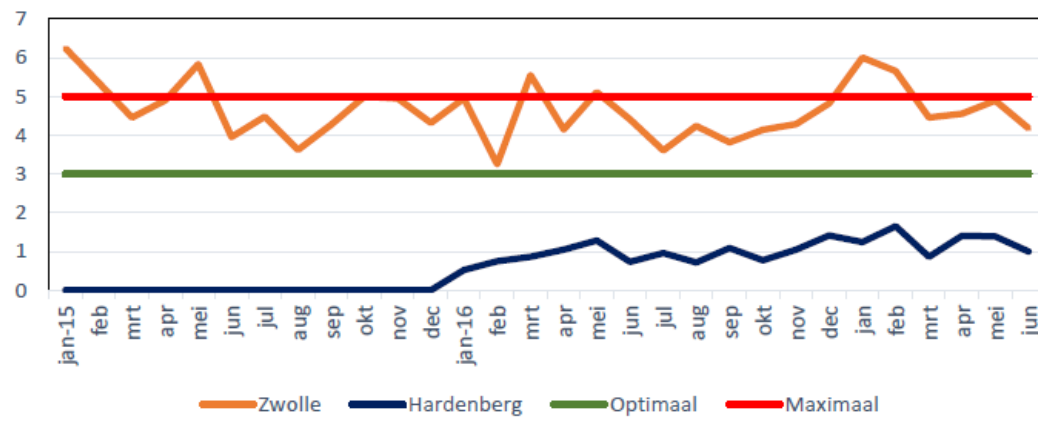
Figuur 2.3 Aantal crematies crematorium Zwolle en crematoria Nederland 2007-2017

Bron: Landelijke Vereniging Crematoria (2018), bewerking Ecorys

Vanaf het jaar 2014 worden hier zelfs meer crematies verzorgd, dan in het gemiddelde crematorium van ons land. Het crematorium op Kranenburg verzorgt de laatste jaren 1.100 tot 1.200 crematies, met één crematieoven. Responsum geeft aan dat voor één oven, bij een normaal geaccepteerde werkwijze met invoer direct na het afscheid, ongeveer 1.200 crematies per jaar de limiet is. Hierbij moeten nabestaanden al inleveren op hun wensen. Een hoge capaciteit is alleen haalbaar bij een (te) strak tijdschema. De relatief intensieve benutting van de oven van het bestaande crematorium in Zwolle is wellicht een reden voor de matige kwaliteitsbeoordeling.

Figuur 2.4 Aantal crematies per dag in de crematoria Zwolle en Hardenberg 2015-2016

Bron: Landelijke Vereniging Crematoria (2018), bewerking Responsum (2018, p. 12)

De nieuwkomer Respectrum wil, met haar missie om “klanten voor alles een klantwaardige uitvaartplechtigheid of crematie (te) bieden, met volop tijd, ruimte en mogelijkheden voor individuele wensen”⁷, in dit opzicht een tegenwicht gaan vormen voor het crematorium van Monuta in Zwolle.

Uit figuur 2.4 blijkt hoezeer de technische exploitatie van het crematorium van Respectrum in Hardenberg en van Monuta in Zwolle verschilt. In Zwolle loopt men tegen de grenzen van het technisch maximum aan. In Hardenberg wordt de capaciteit door Respectrum op een veel lager niveau ingezet, waarmee men in staat is om maatwerk te bieden aan de nabestaanden van overledenen die gecremeerd worden, met een eigen, persoonlijk afscheid in een ruime tijd.

Kwaliteitsdimensie 3: hoe denkt het Zwolse uitvaartwezen?

Ecorys heeft in het kader van dit onderzoek contact opgenomen met het lokale uitvaartwezen in de gemeente Zwolle, om na te gaan hoe deze branche denkt over het Zwolse crematorium. De uitvaartbedrijven zijn verdeeld in hun opinie. Ongeveer 20% van de benaderde bedrijven en organisaties was niet bereid om Ecorys over dit onderwerp te woord te staan.

Ongeveer 30% van de uitvaartorganisaties geeft aan, dat zij graag een tweede crematorium zien, naast het bestaande crematorium. Zij zien de voordelen die concurrentie kan opleveren voor service en kwaliteit en wellicht ook voor kosten. Deze groep uitvaartondernemers wijst op geringe mogelijkheden voor maatwerk. Een uitvaartondernemer deelde een ervaring, waarbij een familie met twintig personen geweigerd werd door het crematorium, omdat deze groep te klein zou zijn voor de normale dienstverlening van het bedrijf. Tevens wordt door meerdere uitvaartondernemers de gedateerdheid van het gebouw genoemd als nadeel van het huidige crematorium. Met meer dan één crematorium wordt de keuzemogelijkheid voor de consument groter en worden de aanbieders uitgedaagd om hun dienstverlening naar een hoger niveau te brengen, menen deze ondernemers.

Ongeveer 50% van de bedrijven en organisaties ziet een tweede crematorium op Kranenburg niet zitten. Eerder stuurden acht Zwolse uitvaartondernemers een brief naar de gemeente, waarin zij aangaven dat er best een tweede crematorium mag komen (sec!), maar niet op Kranenburg. Men is bang dat met twee crematoria de rust en harmonie van de locatie, die bij het afscheid van dierbaren van groot belang is, in het geding komt. De kans zou dan groter worden, dat nabestaanden met andere rouwstoeten geconfronteerd worden; iets dat nu nog zou worden voorkomen.

⁷ Respectrum (2018), geraadpleegd op <https://respectrum.info/over-respectrum/>

Hier kan natuurlijk tegen in gebracht worden, dat met een tweede crematorium de drukte over twee deelgebieden van het landgoed wordt verdeeld, waardoor per crematie meer rust kan worden geboden. De crematies kunnen over meer tijd worden verspreid, waardoor de kans afneemt dat de rouwstoeten elkaar passeren.

Illustratief voor het verschil in mening zijn de reacties van lokale stakeholders op een oproep op 28 mei 2018 van de Zwolse uitvaart-ondernemster Freda Gaasbeek op haar Facebook-account. SB: "Een die wat meer ruimte heeft dan de huidige zou al fijn zijn." FG: "Dat vinden wij ook. Maar het crematorium dat ze willen bouwen is niet groter." IB: "Uitbouwen van deze lijkt me dan handiger." LZ: "Initiatiefnemer heeft ongetwijfeld marktonderzoek gedaan. Het is een groeimarkt. Biedt voor aanvrager (diegene die een vraag voor gebruik heeft) ook meer mogelijkheden in tijd. Potentiële locatie ligt toch best ver van huidige crematorium." RM: "Een natuurbegraafplaats." HB: "Een beetje concurrentie bij het autistenklooster kan geen kwaad." FG: "Heb je een vervelende ervaring?" HB: "Bij mijn weten het enige crematorium op het Noordelijk Halfrond waar de kippen van de hanen zijn gescheiden. Star en vast in hun eigen zelfbeeld." (Bron: Facebook, 8-1-2018)

Het bestaande crematorium, het uitvaartcentrum en de naast Kranenburg gelegen begraafplaats Bergklooster (samen: de Kranenburg Groep) zijn het felst tegen een tweede crematorium. Zij vinden dat de nieuwkomer Respectrum "meelift" op bestaande en mede door hen gefinancierde voorzieningen, zoals de parkeerplaats. Respectrum heeft aangeboden om mee te betalen aan de gezamenlijke voorzieningen. Indien dit nodig is zal Respectrum overwegen om op eigen terrein een nieuwe parkeerplaats aan te leggen.

Kwaliteitsdimensie 4: vergelijking met crematoria van Respectrum

Omdat Respectrum overweegt om een crematorium te vestigen in Zwolle op Kranenburg, naast het bestaande crematorium van Monuta, is het interessant om de drie (vrij nieuwe) crematoria van Respectrum te vergelijken met het crematorium in Zwolle (tabel 3.2).

Tabel 3.2 Vergelijking van kwaliteit en schaal crematorium Zwolle en vestigingen van Respectrum

Crematorium	Plaats	Afstand per auto	Crematies In 2017	Capaciteit bezoekers	Rapport- cijfer
Kranenburg	Zwolle	-	1.152	175	6,6
De Lariks	Hardenberg	38,6	301	300	10,0
Ommeland & Stad	Eelderwolde	111	267	250	9,0
Noordoost Fryslân	Dokkum	115	50	250	-

Bronnen: Google Maps (2018), LVC (2018), websites crematoria.

Voor Eelderwolde en Dokkum is het aantal crematies in 2018 (stand september) genomen, omdat 2017 voor beide crematoria het openingsjaar was en daarom geen goed beeld geeft. Ook bij deze crematoria geldt, dat het aantal reviews beperkt is.

Uit tabel 3.2 blijkt dat Respectrum voor een andere soort bedrijfsvoering kiest, dan crematorium Kranenburg. Respectrum kiest voor kleinschaligheid: een kleiner aantal crematies per dag, en in ruimere gebouwen. Dit geeft de klant een betere beleving en rouwverwerking, doordat er geen gevoel van haast is; er meer mogelijkheden voor maatwerk zijn en doordat de omgeving moderner en ruimer is. Het lijkt er op dat de consument dit weet te waarderen.

Uit de kwalitatieve beoordeling komt het beeld naar voren dat het bestaande crematorium de grenzen heeft bereikt. Vroeger of later zal de vraag naar boven komen om het crematorium te gaan uitbreiden, bijvoorbeeld door een tweede crematieoven te activeren.

De schaal van de bedrijfsvoering wordt in dat geval groter, evenals de kans dat meerdere crematies tegelijkertijd in één gebouw zullen worden afgewikkeld. Een van de bezwaren van een deel van de lokale uitvaartbedrijven tegen een tweede crematorium op Kranenburg, namelijk dat rouwstoeten elkaar dan kunnen gaan passeren, is zeker van toepassing op de optie van de uitbreiding van het bestaande crematorium.

Dit roept de vraag op, of het vanuit het consumentenbelang beter is om een monopolist alle marktruimte te blijven gunnen, of dat vanuit het consumentenbelang beter is om twee concurrenten de strijd om de gunst van de consument aan te laten gaan.

Omdat het bestaande crematorium in Zwolle door de consument matig wordt beoordeeld en een werkelijk grote meerderheid van de uitvaartondernemers in Zwolle graag een tweede crematorium er bij ziet komen (hoewel de helft niet graag twee crematoria op Kranenburg ziet) is de tweede optie, namelijk de opening van een tweede crematorium, beter voor de toekomst.

Daarmee blijft de vijfde kwaliteitsdimensie over: welke locatie binnen de gemeente Zwolle is de beste locatie voor het tweede crematorium? In paragraaf 4.1 zal worden overwogen hoe de locatie Kranenburg als vestigingsplaats voor het tweede crematorium in Zwolle, uitvalt in verhouding tot enkele alternatieve locaties in Zwolle.

4 Alternatieve locaties en ruimtelijke aspecten

Het derde onderzoeksaspect van de centrale onderzoeksvraag vraagt naar de geschiktheid de voorgenoemde locatie, vergeleken met andere locaties die op korte termijn binnen het bestaand stedelijk gebied van Zwolle benut zouden kunnen worden voor de vestiging van een nieuw crematorium. Paragraaf 4.1 gaat hierop in. In paragraaf 4.2 worden diverse ruimtelijke effecten aan de orde gesteld, vanuit de vraag of deze in strijd met een goede ruimtelijke ordening kunnen zijn.

De behandeling van het derde aspect is in het kader van de toetsing van een nieuwe stedelijke ontwikkeling aan de vereisten van de ladder voor duurzame verstedelijking noodzakelijk, omdat de voorgenoemde locatie buiten bestaand stedelijk gebied ligt⁸. Zowel de kaart bij de gemeentelijke omgevingsvisie 'Mijn Zwolle van morgen 2030' als die bij de provinciale omgevingsvisie Overijssel 2017 zien het landgoed Kranenburg immers als groen, open, landelijk gebied. De handreiking voor de ladder duurzame verstedelijking schrijft in zo'n geval voor, dat binnen het bestaand stedelijk gebied andere locaties dienen te worden overwogen en dat ook bekeken dient te worden in hoeverre de beoogde locatie multimodaal is ontsloten.

Bovendien heeft een groot deel van de lokale uitvaartbedrijven die tegenstander zijn van een tweede crematorium aangegeven, dat zij geen voorstander zijn van de opening van een tweede crematorium in de gemeente Zwolle, maar om redenen die verschillen per partij niet graag zien dat er twee crematoria komen op landgoed Kranenburg. Sommige partijen zien daar liever een natuurbegraafplaats, terwijl er een natuurbegraafplaats komt op het landgoed de Polberg. Sommige partijen kijken aan tegen de nadelen van rouwstoeten die elkaar gaan ontmoeten.

4.1 Afweging alternatieve locaties

Respectrum heeft ook andere locaties in Zwolle in overweging genomen, als mogelijk alternatief voor Kranenburg. Dit zijn er zes in totaal. Figuur 4.1 toont de locatie van elke genummerde optie.

1. Locatie van de voormalige Boomkwekerij Ceintuurbaan/Heinoseweg
2. Locatie Wezo Herfte
3. Locatie rondom Marslanden A / sportvelden, PacktoPack locatie
4. Stiho-locatie
5. Omgeving van het Westerveldse Bos
6. Spoolde

Een crematorium vereist, gezien de aard van de functie, een locatie met bijzondere kwaliteiten, zoals enerzijds een aantrekkelijke landschappelijke ligging en anderzijds een rustige en rustieke ligging. Vooral de volgende vestigingsplaatsfactoren worden door de branche bepalend voor een goede locatie van een crematorium geacht:

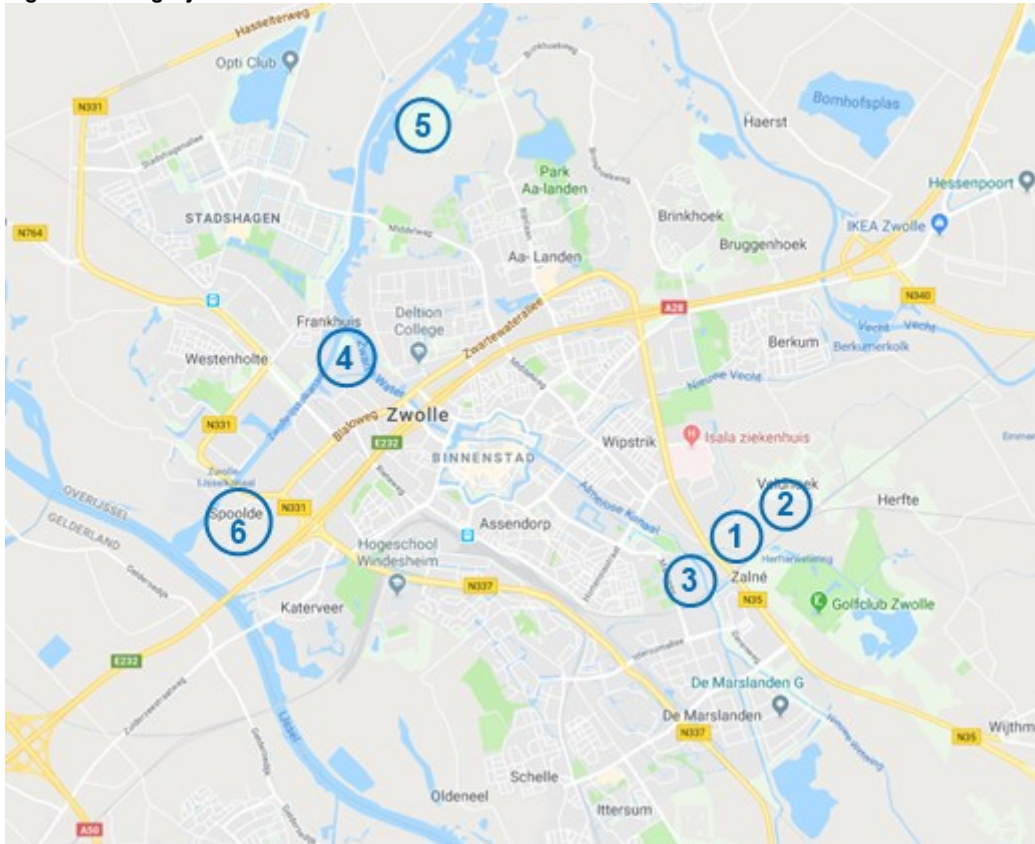
- Een nog in gebruik zijnde begraafplaats met voldoende mogelijkheid tot uitbreiding;
- Eventuele combinatie met een aanwezig uitvaartcentrum;
- Bereikbaarheid van de locatie;
- Een aantrekkelijke omgeving, liefst in een parkachtig landschap of landgoed;

⁸ Als bestaand stedelijk gebied wordt in artikel 1.1.1 van het Besluit ruimtelijke ordening aangemerkt: een bestaand stedenbouwkundig samenstel van bebouwing ten behoeve van wonen, dienstverlening, bedrijvigheid, detailhandel of horeca, alsmede de daarbij behorende openbare of sociaal-culturele voorzieningen, stedelijk groen en infrastructuur.

- Een crematorium hoort niet thuis in een woongebied of op een bedrijventerrein.

Het landgoed Kranenburg voldoet aan alle genoemde voorwaarden. Het is de vraag of dit ook geldt voor de zes alternatieve locaties.

Figuur 4.1 Mogelijke alternatieve locaties voor het crematorium

Aan de eerstgenoemde vestigingsplaatsfactor, namelijk de aanwezigheid van een begraafplaats, wordt door geen alternatieve locatie voldaan. De overige begraafplaatsen in Zwolle (Meppelerstraatweg, Windesheim, Voorst, Heilige Kruis, Bergklooster, Bisschop Willebrandslaan en de Joodse begraafplaats) liggen elders. Hetzelfde geldt voor de uitvaartcentra: ook die zijn niet op de zes alternatieve locaties te vinden.

Tabel 4.1 Overzicht van geschiktheid alternatieve locaties

Locatie	Bestaande begraafplaats/ uitvaartcentrum	Bereikbaarheid	Landschap-pelijke kwaliteit	> 100 meter van woningen en snelweg
1. Boomkwekerij Ceintuurbaan	--	++	+	++
2. Wezo-terrein Herfte	--	++	+	-
3. Marslanden A	--	++	--	++
4. Stiho-locatie	--	-	--	++
5. Westerveldse Bos	--	--	++	++
6. Spoolde	--	++	+	--
Landgoed Kranenburg	++	++	++	++

Bron: Respectrum (2018), bewerking Ecorys

De bereikbaarheid van de verschillende alternatieven is verschillend. Optie 6 kent een bijna vergelijkbare bereikbaarheid met Kranenburg, dat goed bereikbaar is via de snelweg. Opties 1 tot en met 3 zijn redelijk goed bereikbaar, maar liggen niet aan de snelweg zoals Kranenburg. De Stiho-locatie en de omgeving van het Westerveldse Bos zijn duidelijk minder goed bereikbaar, met name het Westerveldse Bos. Dit geldt zowel voor de aanrijlocatie als voor de mogelijkheid tot parkeren.

Verder moet gekeken worden naar de landschappelijke kwaliteit van de alternatieve locaties. Die is bij alle zes opties minder dan op Kranenburg. De Stiho-locatie en de locatie rondom Marslanden A vallen in dit opzicht direct af, omdat deze locaties als bedrijventerrein gebruikt worden. Het karakter van deze locaties zou afbreuk doen aan de beleving van rust die gewenst is voor een uitvaart. De overige locaties hebben enige mate van groenvoorziening, maar niet zo mooi als op Kranenburg. Alleen de omgeving van het Westerveldse Bos is vergelijkbaar met Kranenburg.

Daarnaast is bij crematoria, op grond van de Staat van Bedrijfsactiviteiten, een afstand van ten minste 100 meter van een rustige woonwijk vereist, voor wat betreft het aspect geur. Dit legt beperkingen op voor locatie 2 en 6. Bij het voormalige Wezo-terrein (Herfte) staan huizen binnen een gebied van 100 meter. Bij Spoolde is dat niet het geval zolang de woningen aan de westzijde van het gebied vermeden worden, maar aan de oostkant ligt de snelweg A28. Dit betekent dat ook aan die kant minstens 100 meter van de weg gebouwd zou moeten worden, hetgeen de vrij aanwendbare oppervlakte sterk beperkt.

[Resumerend kan gesteld worden dat geen van de alternatieve locaties beter is als locatie voor een crematorium. Aan alle alternatieve locaties zijn bezwaren verbonden, zij het van uiteenlopende aard. Landgoed Kranenburg blijft de voorkeur genieten als locatie voor een tweede crematorium.](#)

4.2 Ruimtelijke aspecten tweede crematorium Kranenburg

Bij een toetsing van een nieuwe stedelijke ontwikkeling aan de vereisten van de ladder voor duurzame verstedelijking, dient overwogen te worden of het mogelijk maken van de ontwikkeling leidt tot ruimtelijke effecten die in strijd zijn met een goede ruimtelijke ordening. Daarnaast moet, gegeven de aard van de locatie, gekeken worden naar de verkeersontsluiting.

Multimodale ontsluiting

De voor het tweede crematorium beoogde locatie ligt buiten het bestaand stedelijk gebied van Zwolle. In dat geval dient bij de toetsing nagegaan te worden, in hoeverre de locatie multimodaal is ontsloten. De locatie is goed bereikbaar per auto: toe- en afrit 21 Ommen naar de A28 ligt op circa 1,5 km. De locatie is ook vrij goed per fiets ontsloten. Fietsers kunnen er veilig komen.

Figuur 4.2 Buslijnen en -haltes omgeving Kranenburg

Bron: Syntus (2018)

Daarnaast ligt op loopafstand, op circa 125 meter van de beoogde locatie, de bushalte Bergkloosterweg, waar diverse regionale buslijnen stoppen (figuur 4.2). Daarmee is de locatie voldoende multimodaal ontsloten.

Leegstandsrisico

Bij de ruimtelijke effecten van een ontwikkeling kan gedacht worden aan omzetteffecten, die kunnen leiden tot leegstand. Indien het leegstandsrisico dermate groot is, dat het woon-, leef- en ondernemersklimaat in de plaats van vestiging (de gemeente Zwolle) wordt bedreigd, kan de nieuwe stedelijke ontwikkeling als in strijd met een goede ruimtelijke ordening worden gezien.

De opening van een tweede crematorium op Kranenburg leidt niet tot enige leegstand in de stad Zwolle, en daarbuiten. De opening van het tweede crematorium door Respectrum kan wel leiden tot een bepaalde afname van het aantal crematies in het bestaande crematorium van Monuta. De cijfers over het aantal crematies per jaar per crematorium van de Landelijke Vereniging van Crematoria laten zien, dat crematoria zeer goed kunnen functioneren op een lager aantal crematies per jaar dan dat van het crematorium van Monuta op Kranenburg. De kans op sluiting van dit crematorium ten gevolge van de opening van een tweede crematorium door Respectrum en daarmee tot een bepaalde leegstand kan daarom vrijwel nihil worden geacht.

Parkeercapaciteit

Op het landgoed Kranenburg is een hoeveelheid parkeerplaatsen aanwezig, die meestal volstaat. De bezetting van de centrale parkeerplaats bij het bestaande crematorium en uitvaartcentrum laat zien, dat de parkeerplaatsen die verder weg van het crematorium en het uitvaartcentrum liggen (dat wil zeggen: de parkeerplaatsen aan de zuidzijde) minder worden gebruikt. Het tweede, nieuwe crematorium is geprojecteerd direct ten zuidwesten van het zuidelijk deel van het parkeerterrein. Dit impliceert, behoudens echt drukke momenten, dat de opening van het nieuwe crematorium zal leiden tot een betere benutting van de bestaande parkeerplaatsen.

De CROW houdt voor begraafplaatsen een parkeergetal aan van minimaal 26,6 en maximaal 36,6 parkeerplaatsen per deels gelijktijdige uitvaartplechtigheid en voor crematoria minimaal 25,1 en maximaal 35,1 parkeerplaatsen per deels gelijktijdige uitvaartplechtigheid. Aan de hand van deze kengetallen kan berekend worden, in hoeverre het beschikbare aantal parkeerplaatsen zou moeten worden uitgebreid, indien een tweede crematorium wordt geopend.

Het is mogelijk om op delen van het perceel dat Respectrum wil gaan benutten voor haar crematorium, voldoende extra parkeerplaatsen aan te leggen. Zo wordt voorkomen dat er in de drukke wintermaanden te weinig parkeerplaatsen zullen zijn. Ook voor wat betreft het parkeren

moet daarom worden geconstateerd, dat de opening van het tweede crematorium op Kranenburg niet zal leiden tot een zodanig tekort aan parkeerplaatsen, dat dit in strijd zou kunnen zijn met een goede ruimtelijke ordening.

Geconcludeerd wordt, dat het mogelijk maken van de opening van een tweede crematorium op Kranenburg niet zal leiden tot effecten, die in strijd met een goede ruimtelijke ordening zullen zijn.

5 Conclusies

In dit rapport is het voornemen van Respectrum om een nieuw crematorium te openen op de locatie Kranenburg, dichtbij het reeds bestaande crematorium van Monuta, getoetst aan de vereisten van de ladder voor stedelijke verduurzaming. De centrale vraagstelling van het onderzoek kan nu worden beantwoord. De volgende onderzoeksaspecten zijn onderscheiden.

- [De 'behoefte' of marktruimte voor crematoria in het verzorgingsgebied Zwolle, waarbij de kwantitatieve behoefte nu, over 5 jaar en over 10 jaar werd vergeleken](#)
Deze vraag kwam aan de orde in hoofdstuk 2. De kwantitatieve behoefte aan crematoria die in de komende 5 tot 10 jaren ontstaat, is voldoende om de opening van een nieuw crematorium in Zwolle mogelijk te maken. Daarmee wordt voldaan aan de eerste trede van de ladder voor duurzame verstedelijking.
- [De kwaliteitsdimensies van het crematoriumaanbod](#)
Hoofdstuk 3 handelde over dit onderwerp. Het bestaande crematorium heeft de grenzen aan de groei bereikt. Vroeger of later zal de vraag naar boven komen om dit crematorium te gaan uitbreiden, bijvoorbeeld door een tweede crematieoven te activeren. De schaal van de bedrijfsvoering wordt in dat geval groter, evenals de kans dat meerdere crematies tegelijkertijd in één gebouw zullen worden afgewikkeld. Een van de bezwaren van een deel van de lokale uitvaartbedrijven tegen een tweede crematorium op Kranenburg, namelijk dat rouwstoeten elkaar dan kunnen gaan passeren, is zeker van toepassing op de optie van de uitbreiding van het bestaande crematorium. Dit roept de vraag op, of het vanuit het consumentenbelang gezien beter is om een monopolist alle marktruimte te blijven gunnen, of dat dit belang meer gediend is met twee concurrenten. Omdat het bestaande crematorium in Zwolle door de consument matig wordt beoordeeld en de grote meerderheid van de uitvaartondernemers in Zwolle graag een tweede crematorium er bij ziet komen, moet voor een tweede crematorium worden gekozen.
- [De geschiktheid de voorgenomen locatie, vergeleken met andere locaties die op korte termijn binnen het bestaand stedelijk gebied van Zwolle benut zouden kunnen worden voor de vestiging van een nieuw crematorium](#)
De behandeling van dit aspect was noodzakelijk, omdat de voorgenomen locatie buiten bestaand stedelijk gebied ligt. De handreiking voor de ladder duurzame verstedelijking schrijft in dit geval voor, dat binnen het bestaand stedelijk gebied andere locaties worden overwogen. En omdat een deel van de lokale uitvaartondernemers die er graag een tweede crematorium bij wil hebben in Zwolle, bedenkingen heeft tegen twee crematoria op het landgoed Kranenburg. Paragraaf 4.1 ging over dit onderwerp. Geen van de beoordeelde alternatieve locaties is beter als locatie voor een crematorium dan Kranenburg. Landgoed Kranenburg blijft daarmee de voorkeur behouden als locatie voor het tweede crematorium in Zwolle. De bedenkingen van partijen tegen twee crematoria op Kranenburg kunnen lokaal worden ondervangen.
- [De ruimtelijke effecten van de opening van het tweede crematorium in Zwolle op de beoogde locatie: kunnen deze in strijd met een goede ruimtelijke ordening zijn?](#)
Dit aspect kwam in paragraaf 4.2 aan de orde. Geconcludeerd werd, dat het mogelijk maken van de opening van een tweede crematorium op Kranenburg niet zal leiden tot ruimtelijke effecten, die in strijd zijn met een goede ruimtelijke ordening. De locatie is voldoende multimodaal ontsloten.

- **Wat nog ter sprake komt: een natuurbegraafplaats in plaats van een tweede crematorium?**
Tegenstanders van een tweede crematorium op landgoed Kranenburg lobbyen voor de inrichting van een natuurbegraafplaats, als alternatief. Er wordt echter al voorzien in een natuurbegraafplaats in het verzorgingsgebied, namelijk op landgoed de Polberg in Wapenveld. Gezien het kleine aandeel van het natuurbegraven, zal met de opening van deze laatste natuurbegraafplaats de behoefte aan natuurbegraven in het verzorgingsgebied voldoende worden bediend. Een tweede natuurbegraafplaats zal te veel van de markt vragen in dit opzicht.

Gezien het voorafgaande kan de centrale vraagstelling van dit onderzoek al volgt worden beantwoord: in de komende jaren ontstaat voldoende kwantitatieve behoefte aan crematoria in het verzorgingsgebied Zwolle om een tweede crematorium mogelijk te gaan maken, waarbij komt dat een tweede crematorium op landgoed Kranenburg zal niet tot effecten leiden, die in strijd zullen zijn met een goede ruimtelijke ordening. De voorgestelde nieuwe stedelijke ontwikkeling beantwoordt daarmee aan de vereisten van de ladder voor duurzame verstedelijking.

Over Ecorys

Ecorys is een toonaangevend internationaal onderzoeks- en adviesbureau dat zich richt op de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen. Door middel van uitmuntend, op onderzoek gebaseerd advies, helpen wij publieke en private klanten bij het maken en uitvoeren van gefundeerde beslissingen die leiden tot een betere samenleving. Wij helpen opdrachtgevers met grondige analyses, inspirerende ideeën en praktische oplossingen voor complexe markt-, beleids- en managementvraagstukken.

Onze bedrijfsgeschiedenis begon in 1929, toen een aantal Nederlandse zakenlieden van wat nu beter bekend is als de Erasmus Universiteit, het Nederlands Economisch Instituut (NEI) oprichtten. Het doel van dit gerenommeerde instituut was om een brug te slaan tussen het bedrijfsleven en de wereld van economisch onderzoek. Het NEI is in 2000 uitgegroeid tot Ecorys.

Door de jaren heen heeft Ecorys zich verspreid over de wereld met kantoren in Europa, Afrika, het Midden-Oosten en Azië. Wij werven personeel met verschillende culturele achtergronden en expertises, omdat wij ervan overtuigd zijn dat mensen met uiteenlopende eigenschappen een meerwaarde kunnen bieden voor ons bedrijf en onze klanten.

Ecorys excelleert in zeven werkgebieden:

- Economic growth;
- Social policy;
- Natural resources;
- Regions & Cities;
- Transport & Infrastructure;
- Public sector reform;
- Security & Justice.

Ecorys biedt een duidelijk aanbod aan producten en diensten:

- voorbereiding en formulering van beleid;
- programmamanagement;
- communicatie;
- capaciteitsopbouw (overheden);
- monitoring en evaluatie.

Wij hechten waarde aan onze onafhankelijkheid, onze integriteit en onze partners. Ecorys geeft om het milieu en heeft een actief maatschappelijk verantwoord ondernemingsbeleid, gericht op meerwaarde voor de samenleving en de markt. Ecorys is in het bezit van een ISO14001-certificaat dat wordt ondersteund door al onze medewerkers.

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com
K.v.K. nr. 24316726

W www.ecorys.nl

Sound analysis, inspiring ideas